

عوامل بازدارنده گسترش بیمه گندم در شهرستان اسدآباد

مرتضی ماجدی^۱، دکتر کریم نادری مهدیی^{۲*}، دکتر حشمت اله سعدی^۳

۱. کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۲. ۳. دانشجویان گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا همدان

(تاریخ دریافت: ۹۲/۹/۳ - تاریخ تصویب: ۹۳/۹/۱۸)

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی موانع گسترش بیمه گندم در شهرستان اسدآباد اجرا شد. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق ساخته است که ضریب پایایی آن ۰/۸۶ برآورد شد. جامعه آماری تحقیق شامل ۳۳۵۰ کشاورز گندمکار در سال زراعی ۹۰-۸۹ بود که ۳۱۸ نفر از آن‌ها برای نمونه از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده در دو بخش توصیفی و استنباطی و از طریق نرم افزار SPSS انجام پذیرفت. در این تحقیق ویژگی‌های فردی، حرفه‌ای، اجرایی و نهادی تأثیر گذار بر فرایند بیمه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. آمار استنباطی مبتنی بر تحلیل عاملی، منتج به استخراج بازده عامل تأثیرگذار گردید. عوامل موثر به ترتیب اولویت عبارتند از: ضعف‌های اجرایی، ضعف محیطی وابسته به اراضی، موانع فردی-دانشی، ناهماهنگی نهادی، کمبود نیروی انسانی-اطلاع رسانی، ضعف‌های اداری-کارشناسی، ضعف‌های ارزیابی-تدارکاتی، مشکلات مرتبط با پیگیری خسارت، نارضایتی، هزینه‌های بیمه و برآورد غیر اصولی خسارت. مجموع بازده عامل استخراج شده معادل ۵۳/۱۷ درصد عوامل موثر را تبیین نمودند.

واژه‌های کلیدی: بیمه کشاورزی، توسعه کشاورزی، ریسک کشاورزی، موانع بیمه گندم

مقدمه

برنامه‌ها و تدابیری را به کار می‌گیرند. از جمله این برنامه‌ها می‌توان به کشت محصولات متنوع زراعی، تولید محصولات دارای قیمت تضمینی، کاشت توام محصولات مکمل، به کار بردن ارقام مقاوم اما با بازده پایین، نظام اجاره‌داری، قراردادهای و نظام‌های مالی غیر رسمی اشاره کرد. اگرچه این روش‌ها سودمند هستند، اما نمی‌توانند به طور کامل مخاطره را از کشاورزان دور کنند. علاوه بر آن، اکثر این روش‌ها برای کشاورزان هزینه زیادی ایجاد می‌کنند. در این راستا بیمه محصولات کشاورزی نقش

فعالیت‌های کشاورزی سرشار از مخاطره‌های گوناگون است (Torkamany, 2005؛ Daryjany & Ghorbani, 1998). وجود انواع مخاطره‌های طبیعی و غیر طبیعی از جمله مخاطره‌های تولید، قیمت، مالی، نهادی و انسانی باعث شده است تا تولیدکنندگان محصولات کشاورزی با شرایط نامطمئن و آسیب پذیر روبرو باشند (Ray, 1967). لذا، کشاورزان برای مهار کردن و یا کاهش خطرات مرتبط با فعالیت‌های خود،

دنبال شناسایی و تحلیل موانع توسعه بیمه گندم در شهرستان اسدآباد می‌باشد.

بررسی‌های مختلف نشان می‌دهد عوامل متعددی بر عدم پذیرش بیمه تاثیر گذار است. ثابت بودن یارانه دولتی در تمام گزینه‌های بیمه محصول، همزمانی ارزیابی خسارت گندم با سایر محصولات، مکانیزه نبودن کشت و عدم امکان بیمه با گزینه‌های بالاتر (Karami et al., Goodwin & Smit, 1995)؛ Garrido, & Karbasi, & Kambozia, 2003؛ 2008؛ Zilberman, 2008؛ کمبود امکانات رفاهی و ارتباطی لازم در مراکز بیمه، کوچک بودن اراضی، کوچک بودن اراضی تحت کشت گندم، پراکنده بودن زمین‌های زیر کشت گندم (Goodwin et al. 2003)؛ Tyraee yari, 2002؛ Rostami et al., 2007؛ Karami et al., 2008؛ کم بودن ارتباط با کارشناسان بیمه، عدم اطلاع از قوانین بیمه، عدم اطلاع از تعرفه و گزینه‌های بیمه، عدم آگاهی از حق و حقوق قانونی در مورد بیمه، ضعف دانش فنی کشاورزان (Hardaker et al., 2004)؛ Ertyaee, & Chyzari, 2006؛ Iravani et al., 2006؛ کم بودن هماهنگی بین مراکز جهاد کشاورزی با صندوق بیمه، کم بودن میزان هماهنگی مدیریت جهاد کشاورزی با فرمانداری، کم بودن میزان هماهنگی بین صندوق بیمه استان با دفتر شهرستان (Okorie, 1989)؛ Karbasi & Kambozia, 2003؛ عدم تناسب تعداد بیمه‌گر با مراجعین، عدم اطلاع‌رسانی کارشناسان بیمه، عدم پاسخ‌دهی به سوالات توسط کارشناسان بیمه، کمبود اطلاع‌رسانی از طریق صندوق بیمه به کشاورزان، عدم پوشش کلیه خطرات در بیمه‌نامه (Mishra, 1999؛ Tyraee yari, 2002)؛ Hardaker et al., 2004؛ Karami, & Iravani, & Darbanastaneh, 2001؛ 2004؛ Najafi, 1996)؛ کمبود کارشناسان ماهر در خصوص بیمه، عدم توانایی کارشناسان در ارزیابی خسارت، زیاد بودن فاصله بروز خسارت تا بازدید کارشناس، عدم حضور به موقع کارشناسان بیمه (Karami, & Najafi, 1996)؛ استفاده از روش‌های تخمینی در ارزیابی خسارت، تدارک دیر هنگام لوازم مورد نیاز بیمه محصول، محل نامناسب استقرار بیمه‌گران در مراکز

عمده‌ای ایفا می‌کند، به گونه‌ای که امنیت کشاورزان را افزایش داده و از آن‌ها در برابر خسارت‌های فوق حمایت می‌کند. (Mahmoudi et al, 2004).

ناپایداری طبیعت و ماهیت غیرقابل پیش بینی حوادث طبیعی، شرایط خاصی را برای بخش کشاورزی ایجاد نموده و تصمیم‌گیری و نحوه فعالیت بهره‌برداران را تحت تاثیر جنبه‌های مختلف خود قرار داده است به طوری که فعالیت در این بخش همواره توأم با خطر (ریسک) بوده و کشاورزان نسبت به درآمد آینده خود نامطمئن می‌باشند. برای مقابله با این خطرات، کشاورزان و جوامع روستایی و همچنین برنامه ریزان کشورهای مختلف طیفی از برنامه‌های مهار خطر بوجود آورده‌اند (Walker, 1986).

ایران دهمین کشور بلاخیز جهان شناخته شده است، به طوری که از مجموع ۴۰ نوع بلیه طبیعی ثبت شده در جهان، ۳۱ نوع آن در ایران اتفاق می‌افتد (2000، Rahmani). در این شرایط یکی از اصولی‌ترین و موثرترین ابزارهای که می‌تواند کشاورزان را در مقابل سوانح طبیعی به بهترین نحو حمایت کند بیمه محصولات کشاورزی است. به طوری که قشر محروم و آسیب پذیر کشاورز و دامدار بتوانند از یک حداقل سطح اطمینان و ضمانت اقتصادی در مقابل نابودی محصولاتشان برخوردار گردند (Sadjadi, 2000). از آغاز عملیات بیمه محصولات کشاورزی و به ویژه بیمه محصول گندم نزدیک به دو دهه می‌گذرد. بیمه کشاورزی در ایران بیشتر محدود به افراد خاصی است که یا به دلیل دریافت وام از بانک کشاورزی و دریافت نهاده از مراکز خدمات و یا وجود مخاطره بالای تولید، ناچار به پذیرش آن شده‌اند و درصد قابل توجهی تمایل به بیمه کردن محصول خود ندارند (1999، Torkamany).

به این ترتیب با توجه به اهمیت بیمه در بخش کشاورزی از نظر کاهش ریسک تولید و مسایل اجتماعی آن بحث بیمه آنچنان که باید در جوامع روستایی نهادینه نگردیده است به طوری که در اسدآباد در طی دو سال اخیر سطح بیمه در گندم آبی دو درصد و گندم دیم ۷/۵ درصد کاهش داشته است. این تحقیق به

(۱۰ روستا)، جلگه (۱۴ روستا)، چهاردولی (۲۶ روستا) و کلیایی (۱۴ روستا) با مساحت تقریبی ۱۱۹۵ کیلومتر مربع و ۹۸ روستا با جمعیت ۵۴۱۲۶ نفر می باشد (سازمان جهادکشاورزی استان همدان، ۱۳۸۹). تعداد گندمکاران شهرستان اسدآباد با توجه به آمار و اطلاعات به دست آمده از مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان اسدآباد ۳۳۵۰ نفر می باشد. برای تعیین حجم نمونه در این تحقیق، پس از انجام یک پیش آزمون بر روی ۳۰ نفر از گندمکاران شهرستان اسدآباد و مشخص شدن پیش برآورد واریانس جامعه، از فرمول کوکران به شرح زیر استفاده شد:

$$n = \frac{Nt^2s^2}{Nd^2 + t^2s^2}$$

$$n = \frac{3350 \times (1.96)^2 \times (0/96)^2}{3350 \times (0/1)^2 + (1/96)^2 \times (0/96)^2} = 318$$

این تعداد نمونه مجدداً به روش انتساب متناسب برای هر طبقه (دهستان) محاسبه شد. لازم به ذکر است که تعداد ۱۸ پرسشنامه به دلیل اشکالات مربوط به تکمیل، و پایین بودن دقت پاسخها از فرایند تحلیل و محاسبات خارج شد.

به منظور تعیین پایایی ابزار سنجش این تحقیق، پس از روایی سنجی توسط اساتید ذیربط، ۳۰ پرسشنامه از جامعه آماری مورد مطالعه در مرحله پیش آزمون تکمیل گردید. پس از جمع آوری اطلاعات، پایایی ابزار تحقیق به وسیله آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که ضریب آلفای کرونباخ استخراج شده معادل ۰/۸۶ محاسبه گردید.

تحلیل دادهها با استفاده از نرم افزار SPSS و به روش تحلیل عاملی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در بخش آمار استنباطی از تکنیک تحلیل عاملی استفاده شده است. در این بخش پس از استخراج متغیرهای مورد آزمون و با توجه به ضریب KMO بدست آمده و معنی دار شدن آماره بارتلت در سطح یک درصد، مجموع ۳۷ متغیری که بار عاملی دریافت نمودند در قالب یازده عامل دسته بندی و نامگذاری گردید و سپس مورد بررسی قرار گرفت.

جهاد کشاورزی (Okorie, 1989; Karami et al., 2008; Karami, & Najafi, 1996)؛ بالا بودن هزینه های جانبی، بالا بودن مبلغ حق بیمه (Serra et al., 2003; Smith & Boqute, 1996; Karbasi & Kambozia, 2003)؛ نامناسب بودن مراکز که جهت بیمه به آن مراجعه می شود و نهایتاً ارزیابی غیر صحیح خسارت توسط کارشناسان ارزیاب خسارت (Karami et al., 2008) از جمله این عوامل هستند.

پژوهش حاضر با هدف بررسی این عوامل در شهرستان اسدآباد از استان همدان انجام شده است. شهرستان اسدآباد با دارا بودن ۲۳۳۱۳ هکتار کشت گندم آبی و دیم در سال زراعی ۸۹-۸۸ دارای سطوح بیمه ای ۱۱۴۸۲ هکتار گندم آبی و ۸۳۸۷ هکتار گندم دیم بوده است. در سال زراعی ۹۰-۸۹ سطوح بیمه ای ۱۱۲۷۷ هکتار گندم آبی و ۷۷۹۶/۵ هکتار گندم دیم بوده است (۱۹۰۷۳/۵ هکتار، حدود ۸۱ درصد سطح زیر کشت). شهرستان اسدآباد با تولید سالیانه ۷۷۹۹۴ تن گندم که ۱۱/۱ درصد سهم تولید این محصول در سطح استان است، جز شهرستان های مطرح در این خصوص می باشد. مشکلات موجود و عوامل بازدارنده گسترش بیمه گندم در شهرستان اسدآباد باعث گردیده است سطح بیمه گندم در مقایسه با سال گذشته، شاهد افت ۲ درصدی در گندم آبی و افت ۷/۵ درصدی در گندم دیم باشد. به لحاظ آماری تعداد بیمه نامه های صادره در گندم آبی از ۳۶۶۴ فقره به ۳۵۷۷ فقره و در گندم دیم از ۱۸۳۴ فقره به ۱۷۰۴ فقره کاهش یافته است.

مواد و روش ها

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش گردآوری دادهها توصیفی-همبستگی است. دادهها از طریق پرسشنامه ای محقق ساخته با روش مصاحبه حضوری تکمیل گردید و متغیرهای تحقیق با توجه به پیشینه تحقیق از منابع علمی معتبر استخراج گردید.

در این تحقیق گندمکاران شهرستان اسدآباد در سال زراعی ۹۲-۱۳۹۱ به عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شدند. این شهرستان مشتمل بر دو بخش مرکزی و پیرسلیمان است. این دو بخش شامل ۶ دهستان در بندرود (۱۶ روستا)، سیدجمال (۱۹ روستا)، پیرسلیمان

کاملا راضی $D > \text{Mean} + \text{St.d}$: $D = 27/16$

لازم به ذکر است گندم کارانی که نمره کمتر از ۲۰/۴۴ کسب کرده‌اند، دارای رضایت در سطح کاملاً "ناراضی"، افراد با نمره ۲۳/۸۰-۲۰/۴۴ دارای رضایت در سطح "ناراضی"، افراد با نمره ۲۳/۸۰-۲۷/۱۶ دارای رضایت در سطح "نسبتاً راضی" و افرادی که نمره بیشتر از ۲۷/۱۶ کسب نموده‌اند، دارای رضایت در سطح "کاملاً راضی" نسبت به بیمه کشاورزی می‌باشند.

با توجه به فرمول ارائه شده و داده‌ها بیشترین فراوانی ۱۰۸ نفر (۳۶/۵ درصد) مربوط به گروه دوم (۲۳/۸۰-۲۰/۴۴) است، بنابراین بیشترین فراوانی میزان رضایت گندم کاران از بیمه در سطح "ناراضی" ر است. جدول (۱) به متغیرهای مربوط به سازه رضایت در این تحقیق اختصاص دارد.

جدول ۱- اولویت بندی میزان رضایت از امور بیمه‌ای از دیدگاه بیمه‌گزاران

ردیف	ضریب تغییر	میانگین	عامل خطر
۱	۰/۲۸۲	۲/۵۹	مدت زمان عقد قرارداد بیمه (۲ ماه)
۲	۰/۲۸۹	۳/۵۲	در دسترس بودن کارگزاری‌های بیمه
۳	۰/۳۳۲	۲/۸۸	میزان حق بیمه پرداختی
۴	۰/۳۸۷	۲/۲۶	تناسب مقدار غرامت پرداختی با خسارت وارده
۵	۰/۳۹۵	۲/۴۴	عدم وجود مشکلات اداری در قراردادهای بیمه
۶	۰/۴۱۴	۲/۱۹	تحت پوشش قرار دادن تمام خطرات توسط بیمه
۷	۰/۴۳۸	۲/۷۵	برخورد کارشناسان هنگام عقد قرارداد بیمه
۸	۰/۴۵۱	۱/۹۴	ارزیابی صحیح خسارت توسط کارشناسان
۹	۰/۵۰۸	۱/۶۲	سرعت پرداخت غرامت تایید شده
۱۰	۰/۵۳۸	۱/۶۰	بازدید به موقع کارشناسان از خسارت

نتایج و بحث

سن گندم کاران مورد مطالعه بین ۱۸ سال تا ۸۱ سال متغیر است (میانگین معادل ۴۵/۷۰ و انحراف معیار ۰/۷۸۲). همچنین، ۳۴/۸ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی (۱۰۳ نفر) دارای تحصیلاتی در حد خواندن و نوشتن و ۱۴/۹ درصد (۴۴ نفر) نیز بی‌سواد بوده‌اند. همچنین ۲۴/۷ درصد افراد دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۱۹/۶ درصد دارای تحصیلات دیپلم و ۶/۱ درصد پاسخگویان نیز دارای تحصیلات عالی بوده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که ۴/۱ درصد از گندم کاران دارای سابقه زیر ۵ سال، ۱۶/۲ درصد سابقه بین ۵ تا ۱۰ سال، ۲۹/۱ درصد سابقه بین ۱۰ تا ۲۰ سال، ۲۶/۴ درصد سابقه بین ۲۰ تا ۳۰ سال و ۲۴/۳ درصد دارای سابقه فعالیت بالاتر از ۳۰ سال در زمینه کشاورزی هستند. توزیع فراوانی گندم کاران بر حسب سابقه بیمه گندم آبی و دیم مورد بررسی قرار گرفت. بیشترین فراوانی در بین گندم کاران مربوط به گروه با سابقه بیمه بین ۵ تا ۱۰ سال با فراوانی ۷۳ نفر و ۲۴/۷ درصد می‌باشد. پس از این گروه بیشترین فراوانی مربوط به گروه با سابقه بیمه کمتر از ۵ سال با فراوانی ۶۵ نفر و ۲۲ درصد است که بیانگر سابقه کوتاه مدت بیمه نزد جامعه مورد بررسی است. کمترین فراوانی مربوط به گروه با سابقه بیمه ۲۵ تا ۳۰ سال است که طبیعتاً به دلیل کهولت سن این افراد نسبت آن از بقیه گروه‌ها پایینتر است. به منظور سطح بندی رضایت گندم کاران نسبت به بیمه از روش "فاصله انحراف معیار از میانگین" استفاده شده است (Sedighi & Mohamadzadeh, 2002). در این روش، چگونگی تبدیل امتیازهای به دست آمده، به چهار سطح به شرح زیر برآورد می‌شود:

میانگین: ۲۳/۸۰ انحراف معیار: ۳/۳۶

کاملاً ناراضی $A < \text{Mean} - \text{St.d}$: $A =$

کاملاً ناراضی $A < 20/44$: $A =$

ناراضی $\text{Mean} - \text{St.d} < B < \text{Mean}$: $B =$

ناراضی $20/44 < B < 23/80$: $B =$

نسبتاً راضی $\text{Mean} < C < \text{Mean} + \text{St.d}$: $C =$

نسبتاً راضی $23/80 < C < 27/16$: $C =$

با توجه به فرمول ارایه شده و داده‌ها، بیشترین فراوانی ۱۰۴ نفر (۳۵/۱ درصد) مربوط به گروه دوم (۹/۲۶-۱۲/۰۲) است، بنابراین نگرش کشاورزان مورد بررسی نسبت به بیمه کشاورزی در حد متوسط می‌باشد. پس از این گروه، گروه سوم با فراوانی ۸۷ نفر (۲۹/۴) مربوط به گروه سوم (۱۴/۷۸-۱۲/۰۲) است که بیانگر نگرش خوب نسبت به بیمه گندم می‌باشد.

گروه‌بندی عوامل بازدارنده گسترش بیمه گندم

به منظور دسته‌بندی گویه‌های تحقیق در قالب عوامل بازدارنده گسترش بیمه گندم در شهرستان اسدآباد و تعیین سهم هر یک از عوامل، از تکنیک تحلیل عاملی استفاده شد. محاسبات انجام شده نشان داد که انسجام درونی داده‌ها برای بهره‌گیری از این تکنیک مناسب بوده (KMO= ۰/۸۳۷) و آماره بارتلت نیز در سطح ۱ درصد معنی‌دار بوده است. به منظور بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی ۵۲ گویه در تحلیل به کار گرفته شد که از مجموع ۵۲ گویه ۳۷ گویه بار عاملی دریافت نمود و در قالب ۱۱ عامل تقسیم بندی گردید (جدول-۲).

جدول-۲- عوامل استخراج شده همراه با مقادیر

ویژه و درصد واریانس تبیین شده		
شماره عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه
اول	۳/۱۶۸	۶/۳۳۶
دوم	۳/۳۰۸	۶/۱۶۶
سوم	۲/۵۸۹	۵/۱۷۸
چهارم	۲/۵۰۱	۵/۰۰۱
پنجم	۲/۴۷۱	۴/۹۴۲
ششم	۲/۴۴۴	۴/۸۸۹
هفتم	۲/۳۳۲	۴/۶۶۳
هشتم	۲/۳۲۱	۴/۶۴۲
نهم	۲/۲۹۱	۴/۵۸۱
دهم	۱/۷۱۱	۳/۴۲۲
یازدهم	۱/۶۷۸	۳/۳۵۵

در خصوص نگرش گندم‌کاران نسبت به بیمه کشاورزی، از میان ۲۹۶ گندم‌کار اکثریت آن‌ها (۵۵/۷ درصد) با گویه " خسارت برای گندم در حدی نیست که نیازی به بیمه داشته باشد " مخالف بوده‌اند و ۶/۴ درصد نیز با گویه مورد نظر موافق بوده‌اند.

در رابطه با گویه " بلا به خواست خداست و برای جبران خسارت نمی‌توان کاری کرد " ۵۰ درصد از پاسخگویان در حد مخالفم و کاملاً مخالفم اظهار نظر کرده‌اند. درخصوص گویه " جبران خسارت وظیفه دولت است " ۵۳/۷ درصد پاسخگویان اعلام موافقت و ۳۰/۱۴ درصد آنان اظهار مخالفت نموده‌اند. همچنین در خصوص گویه " بیمه نمی‌تواند برای گندم‌کار نوعی اطمینان خاطر ایجاد کند " نظر ۶۱/۹ درصد پاسخگویان موافق و ۲۳/۳ درصد اظهار مخالفت نموده‌اند. این موضوع نشان‌دهنده این است که بیمه گندم از نظر گندم‌کاران توانایی لازم برای ایجاد اعتماد و اطمینان خاطر در بین آنان را ندارد.

به منظور توصیف کیفی متغیر نگرش گندم‌کاران نسبت به بیمه از روش "فاصله انحراف معیار از میانگین" استفاده شده است. در این روش، چگونگی تبدیل امتیازهای به دست آمده، به چهار سطح به شرح زیر برآورد شد:

$$\begin{aligned} & \text{میانگین: } ۱۲/۰۲ \quad \text{انحراف معیار: } ۲/۷۶ \\ & A < \text{Mean} - SD < A < \text{ضعیف} \\ & A = ۹/۲۶ < \text{ضعیف} \\ & \text{متوسط} \text{Mean} - SD < B < \text{Mean} : B = \\ & B = ۱۲/۰۲ < B < ۹/۲۶ \\ & \text{خوب} \text{Mean} < C < \text{Mean} + SD : C = \\ & C = ۱۴/۷۸ < \text{خوب} \\ & D > \text{Mean} + \text{St.d} : D = \\ & D = ۱۴/۷۸ > \text{عالی} \end{aligned}$$

لازم به ذکر است گندم‌کارانی که نمره کمتر از ۹/۲۶ کسب کرده‌اند، دارای نگرش ضعیف، افراد با نمره ۹/۲۶-۱۲/۰۲ دارای نگرش متوسط، افراد با نمره ۱۴/۷۸-۱۲/۰۲ دارای نگرش خوب و افرادی که نمره بیشتر از ۱۴/۷۸ کسب نموده‌اند، دارای نگرش عالی نسبت به بیمه کشاورزی بوده‌اند.

همانطور که جدول (۲) مشهود است مجموع ۱۱ عامل استخراج شده حدود ۵۳/۱۸ درصد عوامل موثر در زمینه موضوع تحقیق را تبیین نمودند. بیشترین سهم را در این بین عامل اول با حدود ۶/۳۳ درصد و کمترین سهم را عامل یازدهم با ۳/۳۵ درصد داشتند. عامل اول با بالاترین درصد واریانس، (مقدار ویژه = ۳/۱۶۸) بیشترین سهم و عامل یازدهم (مقدار ویژه = ۱/۶۷۸) کمترین سهم را در تبیین عوامل بازدارنده توسعه بیمه را تبیین نمودند. در مجموع یازده عامل مذکور با ۳۷ متغیر توانسته اند ۵۳/۱۷۶ درصد از کل واریانس عوامل بازدارنده را تبیین نمایند. برای چرخش عاملی از روش وریماکس استفاده شد.

جدول-۳- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل بازدارنده (موانع) و میزان بارهای عاملی مربوط

عامل	متغیرها	بار عاملی
ضعف‌های اجرایی	انجام بیمه قبل از کشت محصول	۰/۵۸۵
	ثابت بودن یارانه دولتی در تمام گزینه های بیمه محصول	۰/۷۴۵
	عدم استفاده از کارشناسان زن در ارزیابی خسارت	۰/۵۶۳
	همزمانی ارزیابی خسارت گندم با سایر محصولات	۰/۱۶۲۳
	مکانیزه نبودن کشت و عدم امکان بیمه با گزینه های بالاتر	۰/۱۶۲۶
ضعف محیطی وابسته به اراضی	کمبود امکانات رفاهی و ارتباطی لازم در مراکز بیمه	۰/۵۹۰
	کوچک بودن اراضی	۰/۸۱۵
	کوچک بودن اراضی تحت کشت گندم	۰/۸۱۶
	پراکنده بودن زمین های زیر کشت گندم	۰/۵۷۹
موانع فردی - دانشی	کم بودن ارتباط با کارشناسان بیمه	۰/۱۶۰۳
	عدم اطلاع از قوانین بیمه	۰/۷۴۴
	عدم اطلاع از تعرفه و گزینه های بیمه	۰/۱۶۹۹
	عدم آگاهی از حق و حقوق قانونی در مورد بیمه	۰/۷۰۳
	ضعف دانش فنی کشاورزان	۰/۱۶۱۸
ناهماهنگی نهادی	کم بودن هماهنگی بین مراکز جهاد کشاورزی با صندوق بیمه	۰/۷۲۳
	کم بودن میزان هماهنگی مدیریت جهاد کشاورزی با فرمانداری	۰/۱۶۸۱
	کم بودن میزان هماهنگی بین صندوق بیمه استان با دفاتر شهرستان	۰/۱۶۲۳
کمبود نیروی انسانی - اطلاع رسانی	عدم تناسب تعداد بیمه گر با مراجعین	۰/۱۴۹۷
	عدم اطلاع رسانی کارشناسان بیمه	۰/۵۱۵
	عدم پاسخدهی به سوالات توسط کارشناسان بیمه	۰/۱۶۷۰
	کمبود اطلاع رسانی از طریق صندوق بیمه به کشاورزان	۰/۵۰۹
	عدم پوشش کلیه خطرات در بیمه نامه	۰/۵۰۱
ضعف‌های اداری - کارشناسی	کمبود کارشناسان ماهر در خصوص بیمه	۰/۵۵۴
	عدم توانایی کارشناسان در ارزیابی خسارت	۰/۱۶۴۴
	زیاد بودن فاصله بروز خسارت تا بازدید کارشناس	۰/۱۶۷۴
	عدم حضور به موقع کارشناسان بیمه	۰/۵۷۷
مشکلات مرتبط با پیگیری خسارت	استفاده از روش های تخمینی در ارزیابی خسارت	۰/۷۳۸
	تدارک دیر هنگام لوازم مورد نیاز بیمه محصول	۰/۱۶۴۹
	محل نامناسب استقرار بیمه گران در مراکز جهاد کشاورزی	۰/۵۲۵
	مراجعه زیاد به دفاتر بیمه بعد از وقوع خسارت	۰/۱۴۹۷
	ارزیابی خسارت توسط شرکتی غیر از شرکت موجود در شهرستان	۰/۷۵۷
نارضایتی	عدم پرداخت به موقع و سریع خسارت پس از تایید کارشناس	-۰/۱۶۴۷
	رفتار نامناسب کارشناسان بیمه با کشاورزان	۰/۷۱۷
هزینه های بیمه	بالا بودن هزینه های جانبی	۰/۵۳۶
	بالا بودن مبلغ حق بیمه	۰/۱۶۵۲
برآورد غیر اصولی خسارت	نامناسب بودن مراکزی که جهت بیمه به آن مراجعه می شود	۰/۵۷۱
	ارزیابی غیر صحیح خسارت توسط کارشناسان ارزیاب خسارت	-۰/۵۶۴

عامل اول - ضعف‌های اجرایی:

متغیرهای که در عامل اول قرار گرفته‌اند عبارتند از: انجام بیمه قبل از کشت محصول، ثابت بودن یارانه دولتی در تمام گزینه‌های بیمه محصول، عدم استفاده از کارشناسان زن در ارزیابی خسارت، همزمانی ارزیابی خسارت گندم با سایر محصولات و مکانیزه نبودن کشت و عدم امکان بیمه با گزینه‌های بالاتر. لذا این عامل "ضعف‌های اجرایی" نامگذاری شده که مقدار ویژه آن برابر ۳/۱۶۸ می‌باشد و از تمام عوامل دیگر بزرگتر است. این عامل بیشترین تأثیر و بیشترین اهمیت را در تبیین متغیرها داشته و در مجموع ۶/۳۳۶ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص داد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Karami, Goodwin & Smit, 1995; Karbasi, Garrido, & Zilberman, 2008; et al., 2008 & Kambozia, 2003) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل نخست می‌باشد.

عامل دوم - ضعف محیطی وابسته به اراضی:

متغیرهای موجود در عامل دوم عبارتند از: کمبود امکانات رفاهی و ارتباطی لازم در مراکز بیمه، کوچک بودن اراضی، کوچک بودن اراضی تحت کشت گندم، پراکنده بودن زمین‌های زیر کشت گندم. مقدار ویژه این عامل برابر ۳/۰۸۳ می‌باشد و در مجموع ۶/۱۶۶ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص می‌دهد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Goodwin et al., 2002; 2003; Tyraee yari, 2002; Karami et al., 2007; 2008) Rostami et al., 2007) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل دوم می‌باشد.

عامل سوم - موانع فردی-دانشی:

متغیرهای مربوط به عامل سوم عبارتند از: کم بودن ارتباط با کارشناسان بیمه، عدم اطلاع از قوانین بیمه، عدم اطلاع از تعرفه و گزینه‌های بیمه، عدم آگاهی از حق و حقوق قانونی در مورد بیمه، ضعف دانش فنی کشاورزان. مقدار ویژه این عامل برابر ۲/۵۸۹ می‌باشد و در مجموع ۵/۱۷۸ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص داد. بنابراین، در زمینه موانع گسترش بیمه محصول گندم سومین عامل موثر تحت عنوان "موانع فنی دانشی" شناخته شد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Ertyaee, & Hardaker et al., 2004)

Iravani et al., 2006; Chyzari, 2006) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل سوم می‌باشد.

عامل چهارم - نا هماهنگی نهادی:

متغیرهای مربوط به عامل چهارم عبارتند از: کم بودن هماهنگی بین مراکز جهاد کشاورزی با صندوق بیمه، کم بودن میزان هماهنگی مدیریت جهاد کشاورزی با فرمانداری، کم بودن میزان هماهنگی بین صندوق بیمه استان با دفاتر شهرستان. مقدار ویژه این عامل برابر ۲/۵۰۱ گردید و در مجموع ۵/۰۰۱ درصد از کل واریانس موانع را به خود اختصاص داد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Karbasi & Kambozia, Okorie, 1989; 2003) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل چهارم می‌باشد.

عامل پنجم - کمبود نیروی انسانی - اطلاع رسانی:

متغیرهای بار شده در عامل پنجم عبارتند از: عدم تناسب تعداد بیمه‌گر با مراجعین، عدم اطلاع‌رسانی کارشناسان بیمه، عدم پاسخدهی به سوالات توسط کارشناسان بیمه، کمبود اطلاع‌رسانی از طریق صندوق بیمه به کشاورزان و عدم پوشش کلیه خطرات در بیمه نامه. مقدار ویژه این عامل برابر ۲/۴۷۱ می‌باشد و در مجموع ۴/۹۴۲ درصد از کل واریانس موانع را به خود اختصاص داد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Mishra, 1999; Tyraee yari, 2002; Hardaker et al., 2001; 2004; Karami, & Iravani, & Darbanastaneh, 1996) Najafi, 1996) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل پنجم می‌باشد.

عامل ششم - ضعف‌های اداری - کارشناسی:

متغیرهای مربوط به عامل ششم عبارتند از: کمبود کارشناسان ماهر در خصوص بیمه، عدم توانایی کارشناسان در ارزیابی خسارت، زیاد بودن فاصله بروز خسارت تا بازدید کارشناس، عدم حضور به موقع کارشناسان بیمه. این عامل در مجموع ۴/۸۸۹ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص داد. این عامل "ضعف‌های اداری - کارشناسی" نام‌گذاری شد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Karami, & Najafi, 1996) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل ششم می‌باشد.

عامل هفتم - ضعف‌های ارزیابی - تدارکاتی:

متغیرهای بار شده در عامل هفتم عبارتند از: استفاده از روش‌های تخمینی در ارزیابی خسارت، تدارک دیر هنگام لوازم مورد نیاز بیمه محصول، محل نامناسب استقرار بیمه‌گران در مراکز جهاد کشاورزی. در مجموع ۴/۶۶۳ درصد از کل واریانس تبیین شده مربوط به این عامل است. بنابراین عامل هفتم تحت عنوان "ضعف‌های ارزیابی - تدارکاتی" شناخته شد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Okorie, 1989; Karami et al., 2008; Karami, & Najafi, 1996) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل هفتم است.

عامل هشتم - مشکلات مرتبط با پیگیری خسارت:

متغیرهای مربوط به عامل هشتم عبارتند از: مراجعه زیاد به دفاتر بیمه بعد از وقوع خسارت، ارزیابی خسارت توسط یک شرکت خارج شهرستان، و در مجموع ۴/۶۴۲ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص داد. بنابراین، عامل "مشکلات مرتبط با پیگیری خسارت" هشتمین عامل بازدارنده شناسایی شد.

عامل نهم - نارضایتی:

متغیرهای متعلق به عامل نهم عبارتند از: عدم پرداخت به موقع و سریع خسارت پس از تایید کارشناس، رفتار نامناسب کارشناسان بیمه با کشاورزان. ۴/۵۸۱ درصد از کل واریانس موانع گسترش بیمه را به خود اختصاص داد و تحت عنوان عامل "نارضایتی" نام گذاری گردید.

عامل دهم - هزینه‌های بیمه:

بالا بودن هزینه‌های جانبی، بالا بودن مبلغ حق بیمه. متغیرهای موجود در این عامل می‌باشد در مجموع ۳/۴۲۲ درصد از کل واریانس متغیرها مربوط به این عامل بود. بنابراین، در زمینه موانع گسترش بیمه دهمین عامل تحت عنوان عامل "هزینه‌های بیمه‌ای" شناسایی شد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Serra et al., 2003; Smith & Boqute, 1996; Karbasi & Kambozia, 2003) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل دهم می‌باشد.

عامل یازدهم - برآورد غیر اصولی خسارت:

متغیرهای موجود در عامل یازدهم عبارتند از: نا

مناسب بودن مراکز که جهت بیمه به آن مراجعه می‌شود، ارزیابی غیرصحيح خسارت توسط کارشناسان ارزیاب خسارت. ۳/۳۵۵ درصد از کل واریانس را این عامل به خود اختصاص داد. بنابراین، در زمینه موانع گسترش بیمه محصول گندم در شهرستان اسدآباد یازدهمین عامل موثر تحت عنوان عامل " برآورد غیر اصولی خسارت " می‌باشد. یافته‌های حاصل از تحقیقات (Karami et al., 2008) نیز همسو با نتایج به دست آمده از این تحقیق در قالب عامل یازدهم می‌باشد.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از یافته‌های تحقیق بیانگر این مطلب است که عمده مشکلات موجود در خصوص گسترش بیمه در منطقه مورد مطالعه مربوط به وجود مشکلات اجرایی در فرایند بیمه‌گری و برآورد خسارت و مشکلات مربوط به خرد و پراکنده بودن قطعات اراضی زیرکشت گندم است که سبب بی انگیزگی گندم‌کاران و بیمه‌گران در خصوص توجه همه‌جانبه به موضوع بیمه می‌گردد. با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه نمود:

۱- با عنایت به نارضایتی بیمه گزاران از مدت زمان طی شده برای پرداخت غرامت توسط صندوق بیمه، پیشنهاد می‌گردد در روند فعلی تجدید نظر شود و چارچوب اداری و فرایند کاری پرداخت غرامت به خسارت دبندگان تسهیل و تسریع گردد.

۲- در جهت مشخص بودن سطوح کشت و سطوح بیمه گندم‌کاران پیشنهاد می‌گردد نسبت به مساحی و نقشه برداری (بوسیله دستگاه GPS) دقیق اراضی بیمه گزاران اقدام گردیده و شناسنامه زراعی در اختیار نامبردگان قرار گیرد تا در زمان انعقاد قرارداد و پرداخت خسارت با استفاده از شناسنامه مذکور، فرایند امور را تسریع شده و از بروز اشتباهات عمدی و سهوی در کار جلوگیری شود.

۳- پرداخت غرامت بر اساس هزینه تولید از جمله علل نارضایتی بیمه گزاران می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد با ارائه راهکارهای لازم از جانب صاحب نظران، چارچوبی برای بیمه تعریف گردد که در آن بتوان غرامت را بر اساس بازده محصول، درآمد انتظاری و یا ارزش محصول

۶- فرایند کاری مربوط به بازدید پس از دریافت درخواست بروز خسارت، نیازمند بازنگری کلی است، به نحوی که در حداقل زمان ممکن نسبت به بازدید از محصول خسارت دیده اقدام گردد تا در صورت لزوم، بتوان نسبت به جایگزینی کشت قبلی با محصول جدید اقدام نمود.

۷- با عنایت به کوچکی و و پراکندگی اراضی تحت کشت گندم، پیشنهاد می گردد به نحوی برنامه ریزی گردد فرایند آریایی یک محدوده بطور همزمان و یکپارچه صورت پذیرد بطوری که قطعات مجاور هم بصورت همزمان بازدید گردد تا از اتلاف وقت و انرژی و هزینه جلوگیری به عمل آید.

خسارت دیده به بیمه گزاران پرداخت شود.

۴- ضعف اطلاع رسانی از جانب صندوق بیمه و کارگزاری های آن در سطح شهرستان باعث گردیده است بیمه گزاران حداقل اطلاعات لازم را در خصوص تعرفه ها، قوانین، و حقوق قانونی خود داشته باشند. لذا پیشنهاد می گردد سازوکار اطلاع رسانی در این خصوص به نحوی اصلاح گردد که موجبات افزایش آگاهی جامعه عمدتا کم سواد روستایی را فراهم نماید.

۵- با توجه به عدم هماهنگی نهادهای ذیربط در فرایند بیمه گندم، پیشنهاد می گردد قبل از شروع بیمه گندم با برگزاری جلسات منظم و بابرنامه، هماهنگی لازم بین نهادهای ذیربط ایجاد گردد.

REFERENCES

- 1- Avtryl, Jean-Francois. (2002). Theoretical and practical aspects of insurance. Translated by Abdul Ali Hemmati and peasants. Central Insurance of Iran, Tehran. (In Farsi)
- 2- Bakker, E.J.(1990). Demand for rainfall insurance in semi-arid tropics in India, Progress, Report of Economic Group, Resources Management Program“.101:51
- 3- Delavar, A. (2001). theoretical and practical research in the humanities. Tehran: Publication editing. (In Farsi)
- 4- Daryjany, A; Ghorbani, M. (1998) Factors affecting the adoption of crop insurance in the province. *Proceedings of the Conference of Agricultural Economics*. Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University. Page 159-145. (In Farsi)
- 5- Delavar, A. (2001) *theoretical and practical research in the humanities*. Tehran: Publication editing.
- 6- Ertyaee, F. and Chyzari, M. (2006) Evaluation of agricultural extension experts about the insurance. *Quarterly Farm Insurance and*, third, No. 10, pp. 79-54.(In Farsi)
- 7- Garrido, A. and Zilberman, D. (2008) Revisiting the demand for agricultural insurance: the case of Spain. *Journal of Agricultural Finance Review*. (68):43 – 66.
- 8- Gholamrezaiee, S. and Moradian, M. (2000) The problems of promoting a culture of cover crops in Iran. *Proceedings of the National Conference of officials and experts in agricultural insurance, agricultural Bank Training Center (BABOLSAR)*, pp. 132-100. (In Farsi)
- 9- Goodwin, B.K. and Smit, V.H. (1995) The Economics of crop insurance and Disaster Aid, *the AEI Press*, Washington, P.C.
- 10- Hardaker, J.B.; Huirne, R.B.M.; Anderson, J.R. and Lien, G. (2004) Coping with Risk in Agriculture. *CABI Publishing is a division of CAB International*. Available at: <http://www.cabi-publishing.org>.
- 11- Iravani, H. and darbanastaneh, A. (2001) Factors affecting the adoption of wheat insurance in Tehran. *Extension and Education, Faculty of Agriculture*, Tehran University. (In Farsi)
- 12- Iravani, H., Kalantari, KH; Movahedmohamadi, SH (2006) Factors affecting the adoption of wheat insurance Tafresh city. *The Journal of Agricultural Science*, 2-37, Issue 1, pp. 144-137. (In Farsi)
- 13- Karami, E. and Najafi, B. (1996). *Research design - index of agricultural extension"*. *Studies and methods - extension*, publisher of Tat, Tehran. (In Farsi)
- 14- Karami, E. Zamani, G. and Keshvarz, M. (2008). The determinants of Continue Crop Insurance. *Journal of Agricultural and Development Economics*, year XVI, No. 62, pp. 81-35. (In Farsi)
- 15- Karbasi, A and Kambozia, N. (2003). Factors affecting demand for agricultural insurance in Sistan and Baluchistan. *Agricultural Economics and Development*, Year XI, No. 41 and 42, pages 184-167. (In Farsi)
- 16- Mahmoudi, M, Farhadian, H. and Norozi, A. (2004). Strategy and its role in reducing risk of crop insurance, agricultural activities. *Journal of Agricultural Insurance and the numbers 3-4*. (In Farsi)

- 17- Mishra, P. K. (1999). Planning for the development and operation of agricultural insurance schemes in Asia. *Report of the Apo Seminar on Agriculture Insurance Held in Manila, Philippines*, 27-40.
- 18- Okorie, A. (1989). Instituting agricultural insurance schemes in Nigeria: a mirage or reality. *African Journal of Agricultural Sciences*. 15(182):51-67.
- 19- Rahmani, M. (2000). process and its role in the development of agricultural insurance coverage information – along with monitoring and evaluation. *Agricultural Insurance Conference, – venture capital development and security*, the Agricultural Bank of Iran, Tehran, pp. 181-170. (In Farsi)
- 20- Ray, P.K.; Nimon (1967). *Agricultural Insurance, Principles and organization and application to developing countries*. FAO, Rome, Peramon Press:12-13.
- 21- Rostami, F.; Sha'banali Fami H., Iravani, H. and Movahedmohamady, H. (2007). Factors Affecting the Adoption Case Study of Wheat Farmers Insurance Harsin Kermanshah city. *Journal of Agricultural and Development Economics*, year XV, No. 60, pp. 21-1. (In Farsi)
- 22- Sadjadi, F. (2000). Practical Ways – agricultural insurance culture. *Proceedings of the National Conference of officials and experts in agricultural insurance, agricultural Bank Training Center (BABOLSAR)*, pp. 191-182. (In Farsi)
- 23- Serao, J.R. (1986). Rate-Making and Farm Level Crop Insurance. *American Journal of Agricultural Economics*. 68:653-659.
- 24- Serra, T.; Goodwin, B. and Featherstone, A. (2003). Modeling changes in the U.S. Demand for crop insurance During the 1990s. *American Agricultural Economics Association*.
- 25- Smith, V. and Boqute, A. E. (1996). The demand for multiple peril crop insurance, evidence from Montana wheat farmers. *American Journal of Agricultural Economics*, 78:189-509.
- 26- Torkamany, J. (1999) Performance Evaluation of Crop Insurance. *Proceedings of the wheat economy, from production to consumption*. Program Planning and Research Institute of Agricultural Economics Publications, Tehran. Page 216-193. (In Farsi)
- 27- Torkamany, J. (2005). Assessing the role of insurance in reducing income inequality, exploitation and factors affecting demand for agricultural insurance: A Case Study. *Journal of agricultural insurance*, issue 5-6, pp. 17-37. (In Farsi)
- 28- Tyraee yari, N. (2002). Personality Factors affecting the adoption of modernism design by using – insured farmers agricultural province. *A graduate of Agricultural Extension and Education Department, Tarbiat Modarres University, Tehran University*. (In Farsi)
- 29- Walker, T.S. and Jodha N.S. (1986). How small farm households, adapt to risk. *Issus and Experience*, John Hopkins University Press, Baltimore.
- 30- Zoleykhaee sayyar, L and Naderi mahdeyi, K. (2011). Performance evaluation of crop insurance in the province. *Proceedings of the National Conference on sustainable rural development with emphasis on agriculture*. University Bu. Hamedan 1390.(In Farsi)